

Nr 84.

Av herrar **Olsson** i Ramsta och **Osberg**, om anslag till säkerställande av arbetskraft vid jordbruket.

Med bekymmer se vi framtiden an. Livsmedelsbristen blir med varje vecka och månad som går allt större och större.

Ännu ha vi kunnat hålla hungerns hotande spöke borta från våra hem, men för oss alla står det tydligt och klart, att en kraftansträngning måste göras för att öka och säkerställa produktionen under kommande växtperiod.

Regeringen har tillkallat sakkunniga män för att utreda frågan, om vad som från statens sida kan och måste göras för att det svenska jordbrukets produktion av brödsädesspannmål och livsmedel skall kunna höjas, så att vi nödortfeliggen kunna föda vårt folk under kommande konsumtionsperiod.

Utän att på något sätt vilja föregripa de förslag, som på grund av denna utredning komma att av regeringen framläggas för riksdagen, kunna vi icke underlåta att fästa uppmärksamheten på en sida av det stora produktionsproblemet: säkerställandet av tillräcklig mänsklig arbetskraft.

Denna fråga är av utomordentlig betydelse i vårt land, där jorden på grund av terrängförhållandena icke lämpar sig för maskinell drift i vidare utsträckt skala. Vårt jordbruk kräver för den skull proportionerligt mera mänsklig arbetskraft än de större kulturländernas jordbruk.

Konkurrensen om den levande arbetskraften mellan jordbruk och industri, som förekommer i alla länder, blir i Sverige så mycket hårdare, enär vi här på grund av jordens karghet och ett ogynnsamt klimat icke kunna beräkna samma nettoavkastning per hektar odlad jord, som exempelvis Tysklands jordbrukare.

Var denna konkurrens mellan industrien och jordbruket skarp nog före kriget, så har den under krigsåren ytterligare tillspetsats.

Den svenska industrien har under krigsåren haft en ovanligt god marknad och därigenom sett sig i stånd, icke allenast att — i konkurrens med jordbruket om arbetskraften — betala höga arbetslöner, utan jämväl att utvidga verksamheten och anställa tusentals nya arbetare. Sugningen från jordbruket till industrien har under krigsåren tilltagit i styrka. Icke endast direkt har industrien berövat jordbruket arbetskraft, utan även indirekt, därigenom att statsmakterna sett sig nödsakade att förse industrien med bränsle från landets skogar. Den genom statens bränslekommission föranstaltade stora vedavverkningen har varit industrien behjälplig att beröva jordbruket arbetskraft.

Samtidigt har jordbrukets under vanliga förhållanden mindre goda konkurrensförmåga blivit genom en rad av statsingripanden under dessa krisår ytterligare nedsatt.

Då jordbrukets produkter åsätts maximipris, och lantmannen å andra sidan måste betala ett pris för sina produktionsmedel, som betingas av det allmänna prisläget i världen, är det tydligt att lantbrukarens konkurrensförmåga skall betydligt nedsättas.

Vi anse det därför vara ett oavvisligt krav, att statsmakterna nu göra ett krafttag för att trygga jordbrukets behov av arbetskraft innevarande växtperiod.

Nu, i nödens stund, gå allas tankar och förhoppningar till det jordbruksarbetande folket och jorden.

Dessa skola veta att göra sin plikt.

Må statsmakterna också göra, vad på dem ankommer att stödja och hjälpa.

Flera vägar kunna tänkas för detta speciella måls nående, eller den mänskliga arbetskraftens tryggande åt vår modernäring innevarande år.

Man kunde ju tänka sig att riksdag och Kungl. Maj:t stiftade en lag om allmän tjänsteplikt. Men erfarenheten från 1917 års riksdag, då förslag om tjänsteplikt förelåg till behandling, torde visa, att denna väg är svårframkomlig här i Sverige.

Den enda, naturliga, möjliga och framkomliga vägen torde enligt vårt förmenande vara, att arbetslöner bjudas, som locka och binda arbetarna kvar vid livsmedelsproduktionen.

Men, som vi nyss ha påvisat, är icke jordbruket i stånd att — med de maximipriser statsmakterna bestämt på deras produkter — konkurrera med industrien om arbetskraften.

Då statsmakterna genom de oundgängligen nödvändiga kristidsåtgärderna avsevärt nedsatt denna jordbrukets konkurrensförmåga, är det också statens skyldighet att nu någorlunda säkerställa jordbrukets behov av arbetskraft. Härför kräves kapital.

Visserrligen skulle en fri prisbildning medföra en avsevärt ökad förmåga hos jordbruket att konkurrera med industrien om arbetskraften, men staten skulle då se sig nödsakad att offra hundratals miljoner kronor för att reglera priserna för de fattiga konsumenterna.

För övrigt är det otänkbart att nu övergå från en kristids- och prispolitik till en annan.

Men det gives en väg, som enligt vårt förmenande är framkomlig.

Låt oss säga att staten offrar 15 miljoner kronor för år 1918 för att hjälpa jordbruket i konkurrensen om den mänskliga arbetskraften. Vid landets jordbruk är enligt senast tillgänglig statistik sysselsatta och i andras tjänst anställda omkring 25,400 statare, stattorpare och jämnställda, 94,300 manliga arbetare, innefattande ogifta drängar med kost och årslön samt daglönare.

Härtill kommer ett antal kvinnor på cirka 15- à 20 tusen personer. Tillsammans cirka 140- à 150 tusen personer i andras tjänst anställda vid jordbruket.

Om nu staten för att säkerställa arbetskraften vid jordbruket instundande skördeår offrade 15 miljoner kronor, skulle antagligen åtminstone större delen av den nuvarande arbetarestammen kunna hållas kvar och några återvinnas från industrien till jordbruket.

Låt oss säga, att varje manlig och kvinnlig arbetare i andras tjänst, som sysselsattes vid livsmedelsproduktionen under innevarande växt- och skördeperiod, erhöle en statspremie av 100 kronor för man och 75 kronor för kvinna, skulle detta bliva en så pass kraftig hjälp och uppmuntran, att den hotande arbetarebristen vid jordbruket just nu i avsevärd mån skulle avlägsnas.

Om riksdagen beviljar ett sådant anslag, kunde man ju även tänka sig, att en mindre del av anslaget användes för att kunna giva en del säsongarbetare fria resor till och från arbetsplatsen. Som lämpliga organ att fördela dessa statspremier och resebidrag torde de olika hushållningssällskapen kunna anses.

På grund av vad vi sålunda anfört få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen behagade besluta ställa till jordbruksdepartementets förfogande ett förslagsanslag av högst 15 miljoner kronor, att förskottsvis utgå under

innevarande år av tillgängliga medel och att av chefen för jordbruksdepartementet efter samråd med lantbruksstyrelsen användas för att i någon mån säkerställa arbetskraften vid jordbruket innevarande växtperiod.

Stockholm i januari 1918.

Gustaf Olsson
i Ramsta.

Oscar Osberg.
